

A kisebbségi közélet és sajtó két kitüntetettje

25 év a hazai szlovákság szolgálatában

Március 15-e alkalmából a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetését vehette át Fuzik János, az Országos Szlovák Önkormányzat elnöke. A Pilisben található Kesztlöcről származó elnök újságíróként kezdte pályafutását a Ludové noviny-nál, majd a szlovák nemzeti televízióadást hozta létre. A tévés munka keretében dokumentumfilmeket készített, 1999-től pedig az Országos Szlovák Önkormányzat elnöke.

– A Pilisből származom, Kesztlöcön születtem szlovák nemzetiségi családban. Büszke vagyok arra, hogy beszélem a falusi nyelvjárást, amelynek sem Magyarországon, sem Szlovákiában nincs párja. A faluban gyermekkorunktól fogva szlovákul beszélünk, a filmélményeket is anyanyelvünkön beszéljük meg a barátaimmal. A szülőfalumból a budapesti szlovák iskolába kerültem, itt is érettségiztem. Utána Pozsonyban tanultam tovább, ahol 1981-ben a Comenius Egyetemen szereztem újságíró diplomát rádiós szakirányon.

– A diploma után hová került?

– Már ősztől kaptam állást a Ludové noviny című magyarországi szlovák hetilapnál.

Másfél évig dolgoztam itt, majd 1983 májusában a Magyar Televízió Szegedi Stúdiójához kerültem, ahol a feladatom a szlovák nemzetiségi műsor elindítása volt. 1983. szeptember 20-án el is indult a Nasa obrazovka első adása. Kilenc évig egyedül készítettem a műsort, ami sok utazással járt, ugyanis a magyarországi szlovákok tizenegy megyében szétszóródva élnek az országban.

– Rádiós szakirányon tanult, újságnál kezdett dolgozni, aztán jött a televízió. Nem bánta meg, hogy az újságról a tévére váltott?

– Nem, nem bántam meg: új területtel ismerkedhettem meg, és akkoriban hatalmas presztízse volt a tévés munkának. A mi szlovákjaink érezhették, hogy nyelvjárásuk egyenrangú, bekerül a nagy tévébe. Sokan akkor kezdték megismerni, merre is élünk, megismerték egymás nyelvjárásait, kultúráját. Két-három évvel később néprajzi, történelmi, ismeretterjesztő dokumentumfilmeket készítettünk. Fáradhatatlanul jártuk az országot

1983-ban havi 15 perccel indultunk, majd egyre hosszabb időben jelentkezünk. 1990-re már heti fél órás műsorunk volt. Közben bedolgoztam a Magyar Rádió Szegedi Körzeti Stúdiójába is, ahol 1987-óta készülnek a szlovák nyelvű nemzetiségi adások.

– Mikor kapcsolódott be a hazai szlovákok szövetségének munkájába?

– A rendszerváltás idején alelnöke voltam a Magyarországi Szlovákok Szövetségének. Aztán a szegedi szlovákok közhasznú egyesületének lettem az elnöke. Az 1998-as választásokon indultam a szegedi kisebbségi önkormányzatban képviselőként, sikerrel. Ezt követően elvállaltam a jelölést az országos önkormányzat elnöki tisztségére. 1999. február 18-án meg is választottak elnöknek.

– Mi az, amit eddig sikerült megvalósítani?

– A második elnöki ciklusom komoly változást hozott a szlovákság életében, a munkában, ami nem az én érdemem, hanem a körülmények szerencsés alakulásában keresendő. Már 2002 előtt elkezdtük kiépíteni az intézményrendszerünket, hiszen a Ludové noviny hetilapot és a kutatóintézetet már akkor átvettük a szövetségtől. Nagy változást hozott, amikor 2003-ban a Kormány 440 millió forint támogatást különített el az országos kisebbségi önkormányzatok intézményeire. Ekkor átvettük a Vertigo Szlovák Színházat, megalapítottuk a Szlovák Kulturális Központot, amelynek ma hét regionális háza van – Nógrádban, a Pilisben, Zemplénben, a Bakonyban és az Alföldön három helyen.

Létrehoztuk a Szlovák Dokumentációs Központot, ahol rengeteg kiadványt, dokumentumot gyűjtöt-

tünk össze. Tervezzük a rádiós anyagok, a dokumentumfilmek digitalizálását.

Hasonló zöldmezős kezdeményesésünk volt a Szlovák Óvodai Módszertani Központ létrehozása Békéscsabán. Ennek az oktatásra való kiterjesztésén dolgozunk.

Szintén saját alapításunk a *Legatum Kht.*, amelyet ingatlanhasznosítási céllal hoztunk létre, tájházaink, néprajzi gyűjteményeink és falumúzeumaink megőrzése, fejlesztése céljából.

Ezen kívül két iskolát – a békéscsabait és a szarvasit – már átvettünk, a sátoraljaújhelyi általános iskola átvételéről pedig már megállapodtunk, így azt is mi működtetjük a jövő év júliusától.

Részben a mi „gyermekünk” a vajdasági és a romániai szlovákokkal közösen kiadott *Alföldi Szlovák* címet viselő folyóirat, amely egyébként 1918-ig egy Újvidéken megjelenő szlovák folyóirat volt. A kilencvenes években megpróbáltuk az Osztrák-Magyar Monarchia idejében szoros alföldi szlovák kulturális kapcsolatokat újjáéleszteni a három országba szakadt (Magyarország, Románia, Szerbia), de egymáshoz közel élő alföldi szlovákok között.

– Mi lehet a következő lépcsőfok a fejlődésben?

– Sok mindenen kell még javítani. Kevés fiatal tanul szlovákul, szintén kevesen érettségiznek. Kulcskérdés, hogy megállítsuk a nyelvvesztést, a kisebbségi nyelvoktatást ösztöndíjrendszerrel fejlesztjük tovább. A médiában megőrizzük a rádió-, tévéműso-

rokat, a szerkesztőségek anyagi, műszaki helyzetén kívánunk javítani.

Mit láthatja, sok mindent tettünk, de mindig van új tennivaló.

– Az újságírói és az önkormányzati munka mellett dokumentumfilm-rendezőként is dolgozik...

– Nagyon büszke vagyok húsz éves dokumentumfilm-múltamra, ami alatt több mint húsz dokumentumfilmet csináltunk. Jó csapatba kerültem, Tóth-Szöllős András rendezővel, Kiss Róbert operatőrrel készítettük filmjeinket, s dolgozunk együtt mindmáig. Dramaturg-riporter közreműködéssel készült dokumentumfilmem például az 1986-os „Szénfekete-mészfehér”, ami a repáshutai szén- és mészégetőkről szól és Róbert főiskolai vizsgafilmje is egyben. 1988-ban „Drótosok” címmel negyven perces nagydokumentumfilmet készítettünk a Magyarországon is ismert „drótosotok” mesterségéről. Szintén két kollégámmal közös alkotásunk a három részes *Kesztyősi Krónika*, amelynek első része 1945 és 1956 között dolgozza fel szülőfalum történetét. Feldolgoztuk a kesztyősi *Marek fiúk* kalandos történetét is.

Önálló rendezésem a csehszlovák-magyar lakosságcsere, szlovákságunk jelentős részének áttelepülését nyomon követő *Hívó szóra* című dokumentumfilm, amely az 1996-os szlovákiai *Etnofilm Fesztiválon* nagydíjat nyert. Az önkormányzati munkám mellett, jobb esetben még máig is évi egy filmre futja időmből-energiámból. Nagyon szeretem ezt a mesterséget.

36 év a kisebbségi újságírásban

Schuth János, a *Neue Zeitung* című német nemzetiségi hetilap főszerkesztője március 15-e alkalmából a Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt Polgári tagozat kitüntetését vehette át. A magyarországi németekért végzett kulturális tevékenységéért kapta az elismerést. A főszerkesztő 1970 óta dolgozik a *Neue Zeitung*-nál, 1992 óta főszerkesztő. Emellett alapító elnöke a *Verband Ungarndeutscher Autoren und Künstler (VUdAK)* – Magyarországi Német Írók és Művészek Szövetsége – alkotócsoporthoz.

– Villányban születtem magyarországi német családban. Gyermekkoromat meghatározta a multikulturális környezet: Villány magyarok, németek, szerbek, zsidók lakta település volt. A gyerekek több nyelven értettek és beszéltek, igaz akkor még nem tudatosodott bennem kulturális identitásom. Megmaradt bennem egy kis történet: egy, a *Neue Zeitung*-ban megjelent cikkem után Villányban egy ismerős bácsi beállított a szüleimhez és hozott egy nagy adag szalonnát. Azt mondta, ezt a Jánosnak hoztam, mert láttam a cikkét az újságban és mert nekünk ír. Ez a nekünk jelzés volt a munka fontosságára, a felelősségre és identitásomra.

A helyi nyelvjárással tudományos szinten az egyetem évek alatt az ELTE-n foglalkoztam. Hutterer Miklós professzor úrnál írtam a szakdolgozatomat a villányi németek nyelvjárása témában.

– *Alig, hogy elvégezte az ELTE német szakát, máris a Neue Zeitunghoz került. Hogyan és miért?*

– A Hambuch testvéreknek köszönhetem. Egy háborús filmhez németül jól beszélő hallgatót hívtak filmszinkronizálásra, ahol találkoztam Hambuch Vendellel, a Neue Zeitung munkatársával. Elkezdtünk beszélgetni jövőbeli terveimről és elkérte a címemet. Néhány nap múlva hívott telefonon a testvére, Hambuch Géza, a lap egyik vezető szerkesztője és személyes beszélgetésre invitált. Ezt követően munkalehetőséget kínált az újságnál. Az első évben gyakornokként dolgoztam, majd később állandó munkatárs lettem. Az újságírást a gyakorlatban és Magyar Újságírók Országos Szövetségének két éves képzésén sajátítottam el. Sokat tanultam Ember Máriától is, aki az újság kulturális rovatát indította el. Tetszett a munkában a sok utazás, a faluriportok készítése, sok érdekes ember megismerése. Nagyon jó csapat jött össze az újságnál.

– *Benne volt a hetvenes években a német nemzetiségi rádiózásban és televíziózásban is.*

– 1976-ban Pécsre költöztem, ugyanis elindult a Magyar Rádió pécsi stúdiójának országos német adása, ahová anyagokat készítettem. Németül kellett rádiós riportokat készítenem, ami nagy kihívást jelentett és amelyekből sokat tanultam. A hetvenes évek második felében indult el a Magyar Televízió német nemzetiségi műsora Unser Bildschirm címen, amiben szintén részt vettem. Az 1976-79 közötti időszak élénk, pezsgő kisebbségi életet hozott: a média bővülésén kívül megjelentek megyei szinten a kisebbségi bizottságok.

– *A pécsi kitérő után aztán visszakerült Budapestre.*

– 1979-ben *Leipold* Pétert nevezték ki a Neue Zeitung főszerkesztőjévé, aki Budapestre hívott és olvasószerkesztőként folytattam az újságírói munkát. 1992-től vagyok az újság főszerkesztője.

– *Munkájának másik fő vonulata a Magyarországi Német Írók és Művészek Szövetségének alapítása, szervezése. Jelenleg is Ön a szervezet elnöke.*

– 1972-ben alakult meg az egykori Magyarországi Németek Demokratikus Szövetségének keretén belül az Irodalmi Szekció. A tagok 1977-től évente találkoznak háromnapos műhelybeszélgetéseken – az elsöre Siklóson került sor –, ahol verseikről, elbeszéléseikről értekeznek magyar és német germanistákkal, előadásokat hallgatnak és vitatkoznak műhelyproblémákról, a kisebbségi írók küldetéséről. A műhelymunka eredményeit az olvasóközönség a Neue Zeitung hetilapban, az 1984 óta évente egyszer, karácsony előtt 16 oldalon megjelenő Signale mellékletben és a Deutscher Kalender évkönyvben olvashatja,

tekintheti meg. 1976 és 1990 között – túlnyomórészt a Budapesti Tankönyvkiadó Nemzetiségi Szerkesztősége gondozásában – 21 magyarországi német antológia és egyéni kötet jelent meg.

– *Milyen kapcsolata van a szervezetnek az anyaországgal?*

– A szövetség 1990-ben tagja lett a „Bundesverband Deutscher Autoren”-nek. Ez a berlini székhelyű szövetség a szellemi értékek nyugat és kelet közötti cseréjét ápolta, ami létfontosságú volt íróink számára a sajátos „gettó szituációból” való kitöréshez. E kulturális csere jegyében alakult ki kitűnő kapcsolat az esslingeni „Künstlergilde”-vel. A Künstlergildét a II. világháború után Németországba kitelepített német művészek – írók, képzőművészek alapították. 2000-ig felolvasó-körutak, közös kiállítások, katalógusok jelezték az együttműködés sikerét.

1992 óta a „VUdAK-Bücher” sorozatban 10 kötet jelent meg *Josef Michaelis*, *Valeria Koch*, *Josef Mikonya*, *Stefan Raile*, *Robert Becker*, *Engelbert Rittinger* műveiből, az „Erkenntnisse 2000” című antológia, valamint a „Literatur – Literaturvermittlung – Identität” konferenciakötet. A Südosddeutsches Kulturwerk-vel közösen válogatást adtunk ki *Andreas Latzko* műveiből „Der Doppelpatriot” címmel.

A Millecentenárium alkalmából 1996-ban 300 számozott példányban adtuk ki *Robert König* „Dort drunt an der Donau” című 22 eredeti grafikát tartalmazó gyűjteményét, mely, egy dokumentumokat tartalmazó kísérfüzettel kiegészítve, illusztrálja a magyarországi németek történetét. Szintén ez alkalomból államelnökünk és a Német Szövetségi Köztársaság akkori budapesti nagykövetének védnöksége alatt e grafikákból álló kiállítás-sorozatot indítottunk Stuttgart, Szekszárd, Bóly, Sopron, Budapest és Pécs állomásokkal.

– *Mennyien dolgoznak jelenleg a Szövetségben?*

– 45 tagunk van, akik az irodalmi vagy a képzőművészeti szekcióban dolgoznak. A Képzőművészeti Szekció elnöke *Matzon Ákos* festő, az Irodalmi Szekciót *Becker Robert* író-újságíró vezeti. A 45 fős tagságból a „kemény maghoz” 15-16 író és 10-15 képzőművész tartozik.

– *Jövőre ünneplik az önálló Szövetség alapításának 15. évfordulóját. Hogyan?*

– *Matzon Ákos* ötlete alapján egy közös albumot szeretnénk kiadni, melyben az írók és a képzőművészek párokban dolgozva alkotnának ugyanahhoz a témához egy szöveget és egy képzőművészeti alkotást.

Karácsony Zoltán